

Beeld uit *The Land of the Enlightened*, Foto Pieter-Jan De Pue

[K] **OP AVONTUUR IN AFGHANISTAN. “THE LAND OF THE ENLIGHTENED” VAN PIETER-JAN DE PUE**

Een groepje tienerjongens met bontmutsen zit in een kringetje te eten in een joert. Een gekookte geitenkop gaat van hand tot hand. Als ze met hun tanden het vlees van de schedel trekken zit de camera er bovenop. “Geef me wat hersenen”, klinkt het. En: “Eet de ogen, die zijn ook lekker.” Even tevoren hebben we het bloed uit de strot van de geit zien stromen toen een van de jongens de keel doorsneed. Daarna poseerden de vrienden rond de ontzielde geit als een tableau (deels niet meer zo) vivant. In een andere scène uit *The Land of the Enlightened* graaft een jongen met de hand voorzichtig een landmijn uit de grond. Naast hem liggen zijn krukken en kunstbeen. “Je bent m’n vriend. Ik haal je uit de grond”, zegt hij zachtjes tegen de mijn.

In de derde scène die je bijblijft uit *The Land of the Enlightened* ligt een paard op het ijs, stukken kostbare blauw lapis-lazulisten verspreid ernaast. Een man houdt zijn voet op de hals om te voorkomen dat het dier opstaat terwijl Gholam Nasir, de hoofdfiguur uit de film, tekeergaat tegen de leider van de karavaan. Die zei eerder geen geld te hebben

om hem te betalen, maar blijkt nu wel degelijk kostbaarheden te vervoeren.

The Land of The Enlightened is het langspeel-debuut van de Vlaamse fotograaf-filmmaker Pieter-Jan De Pue. Op het Sundance-festival draaide de film in de competitie voor werelddocumentaires en sleepte er de prijs voor beste fotografie in de wacht. Het International Film Festival Rotterdam selecteerde hem voor z’n Tiger Award-competitie voor jong talent.

De film vertelt het verhaal van een bende gewapende tienerjongens die te paard in het noordelijke Pamirgebergte in Afghanistan karavanken beroven dan wel van betaalde hulp voorzien. Hun verhaal is ingebed in een oude mythe, over hoe koning Nasrullah “Gods tuin” aan oorlogen met vreemde mogendheden verloor. Op de voice-over horen we hoe de piepjonge bendeleider Gholam Nasir ervan droomt genoeg opium te verzamelen om zijn beoogde kindbruidje te kunnen kopen en mee te nemen naar een paleis in Kaboel. De toekomst-dromen zijn afgezet tegen het op handen zijnde vertrek van Amerikaanse ISAF-soldaten uit Afghanistan, die De Pue vooral filmde in hun “adelaarsnest” boven op een berg.

Vanaf bergkammen gefilmde weidse totalen van

Beeld uit *The Land of the Enlightened*, Foto Pieter-Jan De Pue

kale berglandschappen waarin karavanes als minuscule stipjes voorbijtrekken, versnelde (timelapse) beelden van de wolken- en sterrenhemel, en de jongens die in slow motion op paarden rijden geven de film een romantische, haast mythische lading.

Op hun site beschrijven de makers hun film als “een naadloze mix van fictieve en documentaire vorm” die de kijker een “adembenemende cinematografische reis naar de schoonheid van het door oorlog gekweld Afghanistan” laat ervaren. *The Land of the Enlightened* is geschoten op 16 mm over een periode van zeven jaar.

Als afgestudeerde fotograaf reisde De Pue sinds 2007 ettelijke keren door Afghanistan, met organisaties als het internationale Rode Kruis, met een Afghaanse vriend of *embedded* bij het Amerikaanse leger. Hij leerde Farsi en kon zo zelf aardig communiceren met de kinderen in zijn film. In interviews duiken stoere verhalen op over de gevaarlijke omstandigheden waaronder de film tot stand kwam. Onder andere over hoe De Pue’s aanvankelijk omvangrijke, te veel in het oog lopende crew werd toegetakeld en zichzelf werd beschoten.

In recensies oogste De Pue lof voor zijn oogverblindende camerawerk en beeldende poëzie. *ScreenDaily* sprak van “visuele magie”, *NRC-Handelsblad* van een “fabelachtig mooie film”. *The Hollywood Reporter* roemde de “vele spectaculaire

panorama’s van de dramatische landschappen in Afghanistan, met zijn vruchtbare valleien, stoffige steppen en de besneeuwde bergketens Hindoekoesj en Pamir.” *De Volkskrant* schreef: “Zijn beeldtaal is lichtjes surreëel, alsof De Pue het verleden en heden van Afghanistan bij elkaar droomde. Fraai gefilmd en kalmpjes beschouwend.”

Maar er waren ook bezwaren. *The Hollywood Reporter* merkte op dat De Pue met zijn keuze om kinderen centraal te stellen weliswaar “de valkuilen van complexe geopolitieke issues” vermeed, maar dat de heldendaden van de kinderen daardoor te weinig onderdeel werden van een groter verhaal. “Een tikje vrijblijvend”, klonk het in de woorden van *de Volkskrant*.

Variety vond de film “frustrerend bedeesd en diffuus”, terwijl “veel van wat we zien schreeuwt om meer context dan de (soms valse) stijl van onbetrokkenheid van de regisseur geeft.” Dat gold vooral voor de scènes met de kinderen, die vanwege de documentaire- en fictiemix vragen opriepen over hoe ze tot stand kwamen. *Variety* vond de poging om de worstelingen van de kinderen in een mythisch-poëtische context te zetten “een beetje gekunsteld” en verweet de film “een hang naar sentimentaliteit tegen een van de minst sentimentele achtergronden denkbaar”.

Het interessantste punt maakte Al Jazeera America-recensent Brandon Harris, die *The Land of*

the Enlightened een goed voorbeeld vond van het exotisme dat veel door westerlingen gemaakte documentaire films over de zogenaamde Derde Wereld doorspekt. Harris: “Omdat De Pue in de film niet duidelijk maakt wat documentair is en wat fictie in zijn verbeelding van de regio, valt niet te zeggen in welke mate de kinderen in de film worden geëxploiteerd. Kijkend naar de kinderen die voorzichtig een landmijn uit een kaal landschap halen, vraag je je eerst af in welke mate De Pue de gebeurtenissen heeft beïnvloed door enkel zijn aanwezigheid (...) en hoe de beelden zijn verkregen.” Hij concludeert: “De artistieke van de film is ongelooflijk; haar ethiek minder helder.”

Dat is de belangrijkste reden waarom de eerder geschetste scènes eruit sprongen. De Pue bewijst daarin een feilloze neus te hebben voor fotogenieke beelden van vreemde gebruiken die het in het Westen goed doen: geknabbel aan een geitenkop, gekauw op hersenen en zelfs ogen! Maar hoe “authentiek” is wat we te zien nu eigenlijk? Viel het paard op het ijs of werd het daar neergelegd voor het naspelen van de scène?

Nam de jongen uit eigen beweging zijn kunstbeen af, of vroeg De Pue hem dat te doen omwille van het dramatisch effect? Sprak het kind uit zichzelf tegen de mijn of gaf De Pue hem opdracht daartoe? Was het een tekst van het kind zelf, of werd hem die ingefluisterd?

De jongens die poseren bij de dode geit met de doorgesneden, bloederige keel zijn van een superlaag standpunt gefilmd. Dat zegt veel over hoe de maker hen ziet: als bewonderenswaardige helden. En dat bepaalt weer met welke ogen wij zijn verhaal naar waarde kunnen schatten. *ScreenDaily* noemde De Pue's geënceneerde mooifilmerij van kinderen die in galop karavanan overvallen en op een groene weide verlaten tanks leeghalen “voer voor kinderfantasie en avonturenboeken”. Dat is de spijker op z'n kop. *The Land of the Enlightened* is bovenal een avonturenfilm. Over De Pue in Afghanistan.

KARIN WOLFS

thelandoftheenlightened.com en www.pieterjandepue.be